

Duševne stiske zahtevajo varno in strokovno obravnavo

Ljubljana, 9. september 2024 – Pred 10. septembrom, svetovnim dnevom preprečevanja samomorov, številna strokovna združenja in zdravstveni zavodi v Sloveniji opozarjajo, da ljudje z duševnimi stiskami potrebujejo varno, celostno in predvsem kakovostno obravnavo. Zato poudarjajo, da je predlog zakona o psihoterapevtski in klinično psihoterapevtski dejavnosti, ki ga je pripravilo Ministrstvo za zdravje in je bil do konca avgusta v javni razpravi, neustrezen in škodljiv za paciente.

Čeprav je v Sloveniji v zadnjih desetletjih zaznati splošen upad števila samomorov, je zaskrbljujoče, da samomorilnost med mladimi ostaja visoka. Po podatkih NIJZ je samomor drugi najpogostejši vzrok smrti med mladimi, starimi med 15 in 29 let, takoj za nezgodami. Prav zaradi tega zdravstveni strokovnjaki menijo, da je za zagotavljanje strokovne pomoči otrokom, mladostnikom in njihovim družinam ključno ustrezno strokovno znanje in kompetence ter odgovornost vseh, ki so vključeni v zdravljenje otrok in mladostnikov z duševnimi motnjami in stiskami.

"Med dejavniki, ki povečujejo tveganje za samomorilno vedenje, so duševne motnje in stiske, kot sta depresija in anksioznost, socialna izolacija, osamljenost in težave v medosebnih odnosih. Pri otrocih in mladostnikih je zato nujno zagotoviti varno in strokovno obravnavo, ki jo lahko ponudijo le ustrezno usposobljeni strokovnjaki," izpostavlja **izr. prof. dr. Maja Drobnič Radobuljac, specialistka otroške in mladostniške psihiatrije ter predsednica Združenja za otroško in mladostniško psihiatrijo (ZOMP)**. *"Zaskrbljujoče je, da opažamo povečanje števila otrok in mladostnikov, ki prihajajo v naše ambulante z duševnimi motnjami, potem ko so bili pred tem neustrezno obravnavani zunaj zdravstvenega sistema."*

Dr. Maja Drobnič Radobuljac opozarja, da sta znanje in sposobnost prepoznavati prave diagnoze pri otrocih in mladostnikih ključna. *"Kar 75 odstotkov duševnih motenj se na primer pojavi pred 25. letom starosti s kliničnimi slikami, ki niso tipične. Poleg tega se lahko ravno v obdobju razvoja nekatere telesne bolezni, denimo možganski tumorji, vnetje možganov, nekatere oblike epilepsije, bolezni endokrinih žlez in podobno, najprej kažejo s simptomi duševnih motenj. Zato je izjemnega pomena, da strokovnjak, ki diagnosticira paciente s takimi simptomi, opravi tudi nujno potrebno diferencialno diagnostično obravnavo, da torej morebitne telesne bolezni prepozna in otroka ali mladostnika pravočasno usmeri v ustrezno zdravljenje."*

Predlog zakona ogroža kakovost obravnave in strokovnost

Predlog zakona o psihoterapevtski in klinično psihoterapevtski dejavnosti Ministrstva za zdravje uvaja poklice 'klinični psihoterapevt' in 'psihoterapevt', a brez zahtevane predhodne zdravstvene izobrazbe.

Zato je predlog neustrezen in brez strokovnih osnov, opozarjajo zdravstveni strokovnjaki, ki duševne stiske prebivalstva pri svojem delu srečujejo vsak dan. Zniževanje zahtevanih strokovnih standardov po njihovem mnenju predstavlja tveganje pri obravnavi ljudi z duševnimi motnjami in stiskami.

“Predlog zakona z izgovorom, da krajša čakalne dobe, ponuja hitre, a nepremišljene rešitve, in je tako nevaren ter prinaša resne posledice za zdravstveno oskrbo pacientov, še posebej najranljivejših skupin, kot so otroci in mladostniki, ki potrebujejo strokovnjake na svoji strani.” izpostavlja **dr. Sana Čoderl Dobnik**, klinična psihologinja in predsednica **Zbornice kliničnih psihologov Slovenije**.

Po mnenju zdravstvene stroke predlog zakona določa tudi izjemno nizke standarde za dodatno usposabljanje, saj vključuje zgolj kratko obdobje dodatnega izobraževanja in omejeno opazovanje kliničnega dela, kar povečuje verjetnost strokovnih napak. *“Psihoterapija je zahtevna metoda zdravljenja in je ne morejo izvajati posamezniki brez potrebnega zdravstvenega znanja. To je strokovno in etično nesprejemljivo ter je podobno, kot če bi zaradi pomanjkanja zdravnikov poskušali z nekaj tečaji, podiplomskimi programi in tako imenovanimi usposabljanji izobraziti predstavnike drugih poklicnih skupin za zdravljenje katere od telesnih bolezni, ki zahtevajo specialistično zdravljenje in so lahko življenjsko ogrožujoče.”*

Dr. Sana Dobnik Čoderl priznava, da so čakalne dobe trenutno izziv, tako kot to velja v celotnem zdravstvu, a bo učinke ukrepov za njihovo zmanjšanje že kmalu zaznati. *“Trenutno je v procesu specializacije več kot 120 psihologov in 45 specializantov pedopsihiatrije, kar bo prispevalo k hitrejši in kakovostni obravnavi otrok in mladostnikov z duševnimi težavami. Kot to predvideva Nacionalni program duševnega zdravja 2018-2028, bo že naslednje za četrtno več specialistov klinične psihologije in pedopsihiatrov, do leta 2028 pa se bo število usposobljenih strokovnjakov podvojilo.”*

Jasna ločnica med zdravljenjem in svetovanjem

Zdravstvena stroka poudarja, da bi moral zakon podati **jasno ločnico med tem, kdo lahko s psihoterapijo zdravi duševne motnje in stiske ter kdo ne**.

“Menimo, da mora zakonska ureditev jasno razmejiti med psihoterapijo v zdravstvu ter svetovanjem izven zdravstva. Ob tem pa seveda oboje tudi ločiti od vseh pristopov, ki ne sodijo v nobeno od teh dveh področij in so povsem brez znanstvene in dokazljive osnove ali učinkovitosti,” enotno stališče pedopsihiatrov, psihiatrov in kliničnih psihologov predstavi dr. Sana Dobnik Čoderl.

Pri tem je zdravstvena stroka tudi mnenja, da je svetovanje izven zdravstvenega sistema ustrezna in potrebna oblika pomoči ljudem ob različnih življenjskih stiskah. Pomembno pa je, da zna svetovalec strokovno presoditi, kdaj mora oseba, ki ji svetuje, preiti pod okrilje zdravstvene obravnave, torej zdravljenja. *“Psihoterapija je ena izmed metod dela v klinični praksi, ki se ukvarja z duševnim zdravjem, motnjami in stiskami. Ni vsemogočna in je ne moremo uporabljati povsod in za vsakega bolnika na enak način, predvsem pa je ne potrebuje vsak človek,”* še dodaja **dr. Maja Drobnič Radobuljac**.

Mreža Centrov za duševno zdravje za dostopnejšo pomoč

Za najranljivejše skupine, še posebej otroke in mladostnike, je nujno, da imajo dostop do strokovne pomoči, ki jo zagotavljajo visoko usposobljeni zdravstveni delavci, izobraženi po najvišjih standardih. Povečanje dostopnosti do strokovne obravnave je tudi eden od ključnih ciljev programa Mira, ki ga izvaja Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ).

Kot pojasni **Rade Pribaković Brinovec, dr. med.**, specialist javnega zdravja, **predstojnik Centra za upravljanje programov preventive in krepitve zdravja ter vodja programa MIRA na NIJZ**, trenutno po vsej Sloveniji deluje 17 centrov za duševno zdravje za odrasle in 20 za otroke in

mladostnike. *"Ti centri omogočajo pristoop, ki temelji na strokovnih smernicah, in so nepogrešljiv člen v zagotavljanju pravočasne pomoči predvsem mladim. Ohranjanje visokih strokovnih standardov pri obravnavi duševnih bolezni je nujno, da preprečimo dolgoročne posledice in zagotovimo kakovostno podporo vsem, ki jo potrebujejo,"* poudarja Pribaković.

Izredno pomembna je tudi ozaveščenost javnosti o duševnih motnjah in stiskah, kar zmanjšuje stigmo in spodbuja ljudi k pravočasnemu iskanju pomoči. *"Ko je družba bolje informirana, lažje prepoznamo znake duševnih težav in pravočasno ukrepamo, ozaveščenost pa prispeva tudi k oblikovanju bolj podpornega okolja, kjer posamezniki hitreje poiščejo strokovno pomoč,"* zaključí Pribaković.

Več informacij za medije:

info@klinikna-psihologija.si

040 697 024 (Tina)